

PREZIDENT MAKTABLARIDA TA'LIM TARBIYA JARAYONLARINI BOSHQARISHNING ILMIY ASOSLARI VA MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH

Qaxorova Shahnoza Sunnatillayevna

Navoiy Shahar Prezident maktabi

sahnozakahorova3103@gmail.com

Annotatsiya: Prezident maktablari O'zbekistonning yangi taraqqiyot bosqichida ta'lim tizimini rivojlantirish va zamonaviy kadrlarni tayyorlash yo'nalishida muhim ahamiyat kasb etmoqda. Ushbu maktablar faoliyati, ulardagi dars jarayonlari, bilim berilayotgan yo'nalishlar va ularni boshqarish mexanizmlari mamlakatda zamonaviy va ilmiy asoslangan ta'lim boshqaruvi an'analarini shakllantiradi. Shuning uchun ham prezident maktablari tajribasini o'rganish va ularning boshqaruv tizimini takomillashtirish har bir o'qituvchi, rahbar va ta'lim muassasa uchun dolzarb masala hisoblanadi.

Kalit so'zlar: prezident maktablari, boshqaruv, ta'lim tarbiya, innovatsion mexanizmlar, monitoring, strategik rejalashtirish, raqamli texnologiyalar, ilg'or tajriba, sifatni baholash, pedagogik kompetensiya.

Ta'lim-tarbiya jarayonlarini boshqarishda avvalo ilmiy asoslangan yondashuvlar asosiy mezon bo'lib xizmat qiladi. Zamon talabiga javob bera oladigan, innovatsion fikrlash qobiliyatiga ega, zamonaviy texnologik bilim va ko'nikmalarga ega bo'lgan shaxslarni yetishtirish uchun faqatgina an'anaviy uslublar yetarli emas. Ta'lim jarayonidagi boshqaruvning ta'sirchanligini oshirish uchun barcha ishtirokchilarning (o'quvchi, o'qituvchi, ota-ona, rahbariyat) faol va uyg'un hamkorligi zarur. Ilmiy asoslangan boshqaruv, eng avvalo, xalqaro va milliy tajribalarni chuqur o'rganish va tahlil qilishni talab qiladi. Prezident maktablarida bu yo'nalishda doimiy ravishda ilg'or tajribalar, innovatsion loyihalar, zamonaviy pedagogik texnologiyalar joriy qilinadi. O'quv-tarbiya jarayonlarini boshqarishda

samarali rejalashtirish, aniq maqsad va vazifalarni belgilash, ularga erishishning optimal yo'l va vositalarini tanlash muhim ahamiyatga ega. Shu bois, har bir prezident maktabida strategik rejalashtirish jarayoni ilmiy asosda amalga oshiriladi; unda maktabning rivojlanish istiqbollari, ta'lim natijalarini monitoring qilish, o'quvchilarning o'zlashtirish ko'rsatkichlari va jamoaning malakasi muntazam ravishda tahlil qilinadi. Bunday yondashuv nafaqat ta'lim sifatini oshirish, balki tarbiya ishlarining samaradorligini ham kuchaytiradi. Boshqaruv tizimini takomillashtirishning eng muhim jihatlaridan biri - muntazam diagnostika va tahlil qilish jarayonidir. Bu maktabda o'quvchilar bilimni baholash, individual rivojlanish trayektoriyasini ishlab chiqish, o'qituvchilar faoliyatini monitoring qilish, ularning malakasi va kasbiy o'sishini rag'batlantirish kabi vazifalarni muvofiqlikda boshqarishni ta'minlaydi. Bilim baholash mezonlari hamdo'st milliy va xalqaro standartlarga moslashtirilgan bo'lib, o'quvchilarning fanga qiziqishi va motivatsiyasini oshirishning samarali yo'llari ishlab chiqiladi. Shu tariqa, diagnostik natijalarga asoslanib, ta'lim va tarbiya jarayoniga o'zgarish va takomillashtirish kiritiladi [1].

Yana bir muhim jihatlardan biri – o'qituvchilar hamda pedagog xodimlarning malakali va innovatsion fikrga ega bo'lishidir. Maktab rahbariyati tomonidan doimiy ravishda o'qituvchilar malakasini oshirish, zamonaviy pedagogik texnologiyalar, interaktiv metodlarni joriy etishga katta e'tibor qaratiladi. Sababi, bilim va amaliyot uyg'unligi ta'lim-tarbiya jarayonining samarali boshqarilishida muhim rol o'ynaydi. Bu o'rinda, o'qituvchilarning faolligi, yaratuvchanligi va o'z ustida ishlashi ham qadrlanadi. Prezident maktablari tajribasida har bir dars, har bir tarbiyaviy ish ilmiy asosga tayanib olib boriladi. Ta'lim jarayonida zamonaviy axborot-kommunikatsion texnologiyalardan keng foydalangan holda boshqaruvning yangi mexanizmlari ishlab chiqiladi. Bu texnologik vositalar yordamida barcha jarayonlar raqamlashtirish yo'li bilan kuzatilib, natijadorlik va shaffoflik oshiriladi. Axborot texnologiyalari yordamida o'quvchilarning rivojlanish dinamikasi, darslar sifati va tarbiya samaradorligi tahlil qilinadi. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining

tegishli farmon va qarorlari asosida maktablarda ta'lim va tarbiya jarayonida raqamli boshqaruv tizimlari keng joriy qilinmoqda. Ta'lim-tarbiya jarayonlarida hamma uchun teng sharoit yaratilgan, o'quvchilarning intellektual va ijodiy qobiliyatlari to'liq ochilishi uchun barcha imkoniyatlar yaratilib, ularning shaxsiy qiziqishi, ko'nikma va salohiyatini rivojlantirishga alohida e'tibor beriladi. O'quvchilar bilimini faqat dars jarayonida emas, balki turli loyihalar, olimpiadalar, tanlovlar, fan to'garaklari orqali oshirish, shuningdek, jamoa bilan ishlash ko'nikmasini mustahkamlash yo'li bilan ta'minlanadi. Ta'lim sifatini oshirishda motivatsiya, o'quvchilar o'zini rivojlantirish va liderlik qobiliyatini shakllantirish, mustaqil fikrlashga o'rgatish kabi masalalarga ustuvor ahamiyat beriladi [2].

Ta'lim sifatini boshqarishda ota-onalar va jamoatchilik bilan hamkorlik muhim omillardan biri sifatida qoraladi. Prezident maktablarida ham bu yo'nalishdagi ishlar tizimli olib boriladi, ota-onalar bilan muntazam uchrashuvlar, seminar va treninglar tashkil etiladi. Ota-onalar va jamoatchilik ishonchini oshirish, jamiyatning ta'lim muassasalari faoliyatidagi faol ishtirokini ta'minlash, o'quvchilarning ijtimoiy hayotga moslashuvi va o'zini jamiyatda topishiga yordam beradigan tashkiliy va tarbiyaviy ishlar amalga oshiriladi. Ta'lim tashkilotining boshqaruv faoliyatini yanada takomillashtirish uchun zamonaviy boshqaruv texnologiyalari, ilg'or xalqaro amaliyot va menejment yondashuvlari tadbiq qilinadi. Maktab ichki muhitining qulayligi, doimiy yangilanish jarayonlari, o'zaro kelishilgan va jamoaviy qarorlar qabul qilinishi, rahbar va o'qituvchilar o'rtasidagi ishonchli hamkorlik natijasida maktabda barqaror taraqqiyotga erishilmoqda. Yuqorida qayd etilgan jihatlardan kelib chiqib aytish mumkinki, prezident maktablarida ta'lim-tarbiya jarayonlarini boshqarishda ilmiy asos, zamonaviy texnologiya va mustahkam tashkiliy mexanizmlar asosiy o'rinda turadi. Bu jarayonlarni takomillashtirish uchun strategik va operativ boshqaruvning uyg'unligi, samarali monitoring va baholash tizimi, ilg'or pedagogik texnologiya va innovatsiyalarni joriy etish, kadrlar salohiyatini oshirish kerak. Maktabda sog'lom muhit yaratish, shaxsiy rivojlanish imkoniyatlarini ta'minlash, ta'lim natijalarini

jamoatchilikka ochiqlik prinsiplari asosida namoyon qilish kabi ishlarda ham harakat tinmasdan davom ettiriladi [3].

Ta'lim tarbiya jarayonlarini ilmiy asosda boshqarish uchun sifatli dasturlar, pedagoglar malakasini oshirish bo'yicha reja-jadvallar, doimiy seminar va treninglar, zamonaviy ta'lim-resurslardan samarali foydalanish tajribalari ishlab chiqiladi. O'quvchilar bilimini tahlil qilishda zamonaviy test tizimlari, diagnostika uslublari, muntazam yutuq va kamchiliklar ustida ishlash, o'zgarishlarni amaliyotda sinovdan o'tkazish asosiy yo'nalish bo'lib qolmoqda. Tarbiya jarayonlarini boshqarishda jamoatchilik, shriftlar va ommaviy axborot vositalari, ijtimoiy tarmoqlar orqali otonalar, keng jamoatchilik, yoshlar vakillari va mas'ul tashkilotlar bilan hamkorlik yo'lga qo'yiladi. Dars jarayonidagi shaffoflik va ochiqlik, o'quvchilarning faolligi, so'z erkinligi, o'z fikrini bemalol bayon qilishi rag'batlantiriladi. Shuningdek, qiyinchiliklar yuzaga kelganda muammolarni birgalikda hal qilish, kelgusi ishlar uchun aniq yo'nalishlar ishlab chiqiladi [4].

Maktabda ta'lim va tarbiya jarayonlari samaradorligini oshirish bo'yicha ilg'or xorijiy tajribalar, metodik tavsiyalar, ilg'or texnologiyalarning joriy qilinishi, ochiq darslar, metod birlashmalari faoliyati yo'lga qo'yiladi. Dars va soat jadvalini tuzishda ham o'quvchilarning yosh, individual xususiyatlari, salohiyatidan kelib chiqqan holda, optimal ta'lim yuklamasi belgilanadi. Maktab rahbariyati, pedagoglar va texnik xodimlar o'zaro hamkorlikda harakat qilib, har bir o'quvchining qiziqish va ehtiyojlarini inobatga oladi. Ilmiy asoslangan boshqaruv asosiy qadriyat sifatida, nafaqat ta'lim sifatini, balki umuman maktab ruhiy muhitini ham belgilaydi. Rahbariyat tomonidan o'qituvchilar, tarbiyachilar va boshqa xodimlar bilan doimiy suhbat, ochiq muloqot, ilgarilash, mehnatni rag'batlantirish, salohiyatli pedagoglarni saralash va qo'llab-quvvatlash ijobiy natijalar bermoqda. Dars jarayonlarida zamonaviy motivatsion yo'nalishlar, tarbiya ishlari uchun ijtimoiy loyiha va tashabbuslarning amalga oshirilishi esa maktab hayotida yangi bosqichlarni boshlab bermoqda. Prezident maktablarining boshqaruv mexanizmlarini takomillashtirishda muvozanat saqlanishi, aniq ferman va normativ-huquqiy hujjatlarga asoslanish,

amaliyotga tezkor va sifatli yangiliklarni joriy etish asosiy vazifa qilinadi. Shu jihatdan, har bir o'quv yili uchun maktab strategik rivojlanish dasturlari, yil yakuni bo'yicha ta'lim va tarbiya jarayonlarining xolis tahlili, o'qituvchi va o'quvchilar natijalari, ota-onalarning taklif va shikoyatlari asosida yangi talablar ishlab chiqiladi [5].

Xulosa:

Xulosa qilib aytganda, prezident maktablarida ta'lim-tarbiya jarayonlarini boshqarish ilmiy asoslangan va zamonaviy texnologik yondashuvlarga tayangan holda, maqsadli strategiya va taktikalar asosida amalga oshirilmoqda. Ularning har birida individuallashtirilgan yondashuv, o'quvchilar salohiyatini to'liq ochish, o'qituvchilar malakasini oshirish, zamonaviy boshqaruv va pedagogika bilimlarini doimiy yangilab borish tamoyillari ustuvorlik qiladi. Ta'lim-tarbiya sifati, shuningdek, maktab jamoasining birdamligi, tashkiliy qobiliyati, aniq natijalarga yo'naltirilganligi bilan mustahkamlanadi. Prezident maktablari tajribasi mamlakatimizda zamonaviy ta'lim islohotlarini amaliyotga joriy etishda, yangi avlod kadrlarini tarbiyalashda, o'quvchilar va jamiyat kelajagi uchun raqobatbardosh, bilimli, vatanparvar, ilg'or shaxslarni yetishtirishda muhim vosita bo'lib qoldi va xalqning ishonchini oqlamoqda. Bu maktablarda ilmiy asoslangan boshqaruv mexanizmlarini doimiy takomillashtirib borish esa Respublikamiz ta'lim ravnaqining kafolatidir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Abdug'aniyev, O. (2020). "Ta'lim-tarbiya tizimini boshqarishda zamonaviy yondashuvlar". Milliy tiklanish, 2(15), 23-29.
2. Ahmedov, M. (2019). "Maktab ta'limi va tarbiyasida innovatsion boshqaruv mexanizmlari". O'zbekiston pedagogiklari, 1(8), 40-47.
3. Aliyev, A. (2021). "Prezident maktablarida ta'lim va tarbiya jarayonida boshqaruv masalalari". Zamonaviy pedagogika, 4(12), 35-42.
4. Botirova, Z. (2022). "Ta'lim tizimini boshqarishda ilg'or tajribalar". Pedagogika ilmi, 5(7), 28-34.

5. Ergasheva, N. (2021). "Ta'lim-tarbiya korxonalarida boshqaruv mexanizmlarini takomillashtirish". Ilm va taraqqiyot, 10(3), 16-23.
6. Karimova, Sh. (2018). "Zamonaviy maktablarda ta'lim jarayonini boshqarishning asosiy tamoyillari". Yangi O'zbekiston maktabi, 2(5), 51-56.
7. Qosimov, R. (2017). "Ta'lim jarayonini boshqarishda innovatsion mohiyat va mexanizmlar". Fan va taraqqiyot, 7(1), 60-67.